

ΑΠΟ ΤΑ ΠΑΝΑΓΥΡΙΑ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ

Μιλ. Ζαχαρίας

Θεσσαλονίκη Αθ

τ. Η. 1937.

Οι Καστανιές στην Ανατολική Θράκη ήταν ένα χωριό που είχε ονομα μεγαλύτερο από τον πληθυσμό του. Είχαν εμφάνισι καλύτερη από πολλά τριγυρνά χωριά που περνούσαν για κωμπούλεις, γιατί είχαν πληθυσμό διπλάσιο και τριπλάσιο από τις Καστανιές. Στά 1912 όταν οι Βούλγαροι σπάρσαν τα μούτρα τους στα πρόχειρα χαρακώματα των Τούρκων που διαλαλήθηκαν την εποχή εκείνη για φοβερά όχυρώματα της Τσατάλδζας, ανάμεσα στη λίμνη του Μ. Τσεκμετζέ και στη λίμνη του Τέρκος, στο χωριό αυτό που δεν είχε περισσότερες από διακόσιες τριάντα οικογένειες βρήκαν να κάψουν κατά την υποχώρησή τους μέσα σε τόσα άλλα κτίρια δύο σχολεία και είκοσι δυό μαγαζιά και καφενεία. Και δεν έκαψαν παρά το μισό χωριό.

Οι Καστανιές ήταν από τα νεώτερα ελληνικά χωριά που ξεφύτρωσαν πολλά χρόνια ύστερα από τον μεγάλο τουρκικό κατακλυσμό, που παρέσυρε τα τελευταία ελληνικά απομεινάρια, γύρω από την ξακουσμένη Πόλη.

Αφού χαλάστηκαν τα βεζαντινά χωριά και οι πολιτείες, έπρεπε να εξαφανισθούν για τον ένα ή για τον άλλο λόγο και τα τουρκικά χωριά και τα τσιφλίκια, που στήθηκαν επάνω στα χριστιανικά χαλάσματα, να ξεκαθαριστή το έδαφος από τα σέλια, να ξαναβγάλει η γη χορτάρι και να πιστοποιηθή για μυριοστή φορά πως από την τέφρα του ανάγεννιέται ο έλληνισμός.

*
* *

Οι Καστανιές κατά τα μέσα του 17ου αιώνα είχαν εμφανισθή δειλά δειλά σε μία πλαγιά σκεπασμένη από καστανιές και σφιχτοζωσμένη από δυο τουρκικά χωριά ανατολικά το Όρτζουνλου και δυτικά το Σουμπάσκιοϊ και δυο πλούσια τσιφλίκια, τουρκικά κι' αυτά, από βορρά και νότο, το Τσανακτσή και το Χαλκαλή. Δεν είχαν για παρηγοριά παρά μονάχα λίγα σπήτια χριστιανικά στην αντίθετη πλευρά του λόφου των, τα σπήτια του Κλαλί.

"Ίσαμε τὰ 1800 ὁ συνοικισμός των δὲν εἶχε περάσει τις εἴκοσι φαμίλιες. "Ετσι τις λογάριάζαν οἱ γεροντότεροι στὰ χρόνια μας.

Στὰ 1903, πού εἴμαστε στὸ παναγῦρι των, ἔχουν περάσει τις διακόσιες οἰκογένειες. Γιατί στὰ χώματα πού εἶνε θεμελιωμένες εἶνε δικά τους γύρω τριγύρω. 'Απ' τὸν καιρὸ πού θεμελιώθηκε ὁ κόσμος εἶνε ἑλληνικά.

"Αν ἔτυχε καὶ μᾶς τὰ πήρανε οἱ Τούρκοι εἶνε ἀπὸ τις ἀμαρτίες μας, γιὰ τιμωρία ἀπ' τὸ Θεό. "Ετσι πιστεύει ὁ λαός.

Καὶ οἱ Καστανιές μὲ τὸ ξαναγέννημα τοῦ ἔθνους ἀπὸ φτωχικὸ συνοικισμό, πού προσπαθοῦσε νὰ βγάλῃ τὸ μεροκάματο δουλεύοντας τὰ ξύλα τοῦ βουνοῦ γιὰ ξένο λογαριασμό, γίνεται χωριὸ αὐτοκέφαλο, μὲ δικό του νοικοκυριό, μὲ πολὺ λίγα στρέμματα γῆς, ἀλλὰ δικά, του πού μὲ τὴν ὑπομονὴ καὶ μὲ τὴν οἰκονομία πολλαπλασιάζονται. Σὲ λίγα χρόνια τὸ Χαλκαλὴ ποδλιέται ἀπ' τοὺς Τούρκους καὶ ἀγοράζεται ἀπὸ Ρωμηούς. 'Απὸ τοὺς Καστανιώτες. Τὸ ἐκκλησιάκι γίνεται ἐκκλησία καὶ τὸ σήμαντρο καμπάνα πού τὴν ἀκούμε νὰ χτυπᾷ χαρούμενα γιὰ τὸ Παναγῦρι τους ἀπὸ μισὴ ὥρα μακριά. Εἶνε παραμονὴ τοῦ Ἀγίου Γεωργίου.

Οἱ Καστανιές εἶνε ἐπάνω σ' ἕνα δρόμο πού φαίνεται πολὺ παλιός. 'Απὸ τοὺς δρόμους πού δὲν παρατιοῦνται καὶ ὅταν γίνονται καινούργιοι. 'Απὸ τοὺς δρόμους πού ἤξεραν νὰ χαράζουν οἱ παλαιοί. Καὶ ἀκριβῶς στὴ μέση ἀνάμεσα Χαλκαλὴ καὶ Τσανακτση. Μὲ τὴν διαφορὰ ὅτι τὸ Χαλκαλὴ καὶ Τσανακτση βρίσκονται στὸν κάμπο μέσα σὲ πλούσια λειβάδεια καὶ ἄφθονα νερά, οἱ δὲ Καστανιές σὲ δροσερότερο ἀέρα, ἐπάνω στὴν ἀνατολικὴ πλαγιά ἐνὸς μικροῦ βουνοῦ, πού ἔχει ἀπὸ τὰ του τὴν ὀχυρωματικὴ γραμμὴ τῶν Μετρῶν, τις Τάμπιες ὅπως τις ἔλεγαν, ἀριστερὰ τὰ κύματα τοῦ Πόντου καὶ δεξιὰ μιὰ γραμμὴ ἀπὸ τὴ θάλασσα τοῦ Μαχμαρᾶ.

"Εάν στὸ Χαλκαλὴ καὶ στὸ Τσανακτση δὲν βρίσκονταν τρανὰ σημάδια γιὰ νὰ μᾶς πείσουν πῶς οἱ δυὸ αὐτὲς τοποθεσίες ἦσαν κατοικημένες πολιτείες στὰ χρόνια τὰ παλιά, θὰ δυσκολευόμασταν πολὺ νὰ ἐξηγήσουμε τ' ἀγιάσματα πού εἶνε γύρω εἰς τις Καστανιές, σ' ἕνα χωριὸ καινούργιο. Πρὸς τὸ βορρᾶ, σ' ἕνα στενὸ κύκλο βρίσκονται ἡ Παναγιά, ὁ 'Αγιάννης, ὁ 'Αντρηᾶς καὶ ἡ ἀγία Παρασκευή. Πρὸς τὴν ἀνατολὴν ἡ ἀγία Σωτήρα. Πρὸς τὸν νότον ὁ 'Αη-Νικόλας καὶ πρὸς δυσμὰς στὰ ἀψηλά τοῦ λόφου ὁ 'Αη-Γιῶργης στὴ πρώτη κορυφὴ καὶ πρὸς ψηλότερα ὁ 'Αη-Γιῶργης πού εἶχε τὰ πρωτεῖα στὸ χωριὸ μετὰ τὴν Παναγία.

*
* *

Οἱ Καστανιώτες γιώρταζαν τὴν Παναγιά δυὸ φορές τὸ χρόνο. Τῇ δευτέρῃ τοῦ Πάσχα καὶ τὸν Αὐγούστο στίς δεκαπέντε. Στὸ ἀγίσμα τῆς Παναγιάς πηγαίνανε τὰ εἰκονίσματα τῆς ἐκκλησιᾶς γιὰ λιτανεία καὶ τίς δυὸ φορές.

Κουρπάνι ἔκοφταν μόνον τὸν Αὐγούστο.

Τοῦ Ἀη-Γιωργίου πανηγυρίζανε δυὸ μέρες στὴν ἀράδα· στίς 23 καὶ 24 τοῦ Ἀπριλίου καί, ὅταν τύχαινε Σαββατοκύριακο, τρεῖς ἡμέρες.

*
* *

Ἦταν τὰ χρόνια εὐτυχισμένα. Μιά παρέα ἀπὸ πέντε ἔξη φθαζούμενα παλληκάρια, ποὺ τᾶκαιγε ἡ λαχτάρα τοῦ χωριοῦ παρατώντας τίς ἄχαρες δουλιές τους εἰς τὴν Πόλη, μέσα στὴν ὀχλοβοή καὶ τὸν ἀμέτρητο τὸν κόσμο, τὸν σκεπασμένο γιὰ τὰ μάτια τους καὶ τὴν ψυχὴ τους μὲ σκοτεινὸ μυστήριο, μὴ βρίσκοντας τὴ γαλήνη ποὺ ἀναζητοῦσαν εἰς τὰ ξένα, ἔχουν ξεκίνηση γιὰ τὸ παναγύρι τοῦ χωριοῦ τῶν. Ἔχουν χρόνια νὰ τὸ διοῦν. Καὶ τὰ χρόνια εἰς τὴν ἡλικία τους φαίνονται μεγάλα. Μεγαλώνουν ἀπ' τὴ θύμηση πὼς μονομιᾶς ξεχωριστήκανε ἀπὸ τὴ μάνα τους, τοὺς γονηούς, τ' ἀδελφία, τοὺς δικούς καὶ ὅλα τ' ἀγαπημένα πρόσωπα καὶ πράγματα. Γιατὶ στὸ χωριὸ στὴν περιωρισμένη κοινωνία καὶ τὴ συντροφιά ζωντανεύουν ὅλα. Καὶ αὐτὰ τὰ ἄψυχα. Καὶ τὰ παλληκαράκια 'ναιρεύονται τὰ παιδικὰ τους χρόνια μὲ ἀνοικτὰ τὰ μάτια. Τρέχουν μὲ τὴ φαντασία τους ἀπὸ δικὸ σὲ δικό, ἀπὸ σπῆτι σὲ σπῆτι, ἀπὸ δρόμο σὲ δρόμο καὶ σταματοῦν στὸ σχολειό, στὴν ἐκκλησιά, στὴ βρύση σὲ κάποιον γειτονικὸ πηγάδι. Φέρνουν στὸ νοῦ τους πὼς πηδοῦν ἀπὸ τὴ φράχτη γιὰ κάποιον ὀπωρικὸ ποὺ γαργαλίζει τὸ λαρύγγι τους, πὼς ἀφίνουν τὰ πιχινίδια τους στὴ μέση γιὰ νὰ τρέξουνε στίς ρεματιές μὲ ἀνασηκωμένα τὰ μακρυὰ παντελονάκια τους, πὼς πηδοῦνε στὰ τσαῖρια δίπλα στὸ ποτάμι μὲ τὰ βαθεῖα γιὰ τὸ μπόϊ τους νερά, πὼς ἀνεβαίνουν ἀψηλά στ' ἀμπέλια, πὼς τριγυρνοῦνε στὸ βουνὸ ἀξένιαστα ἢ πὼς κυνηγοῦν μὲ πείσμα κάποιον ξένο σκυλὶ ἢ κάποιον γάτα ποὺ βρέθηκε νὰ περάσῃ ἀπὸ κοντὰ τους.

Ὅλες αὐτὲς οἱ ἱστορίες καὶ χιλιάδες ἄλλες ποὺ ἔχουν ζήσει στὸ χωριὸ τοὺς περνοῦνε μὲ ἀτέλειωτη σειρὰ κινηματογραφικῆς ταινίας μπροστὰ ἀπὸ τὰ μάτια τους ποὺ τὰ δυναμώνει ἡ ἀνά-

μνηση καὶ ὅλες μαζί καὶ ἡ κάθε μιὰ ξεχωριστὰ συγκλονίζουν τὴν ὕπαρξη καὶ τὴ ζωὴ τους ποὺ βρίσκεται ἀκόμα στὰ πρῶτά της βήματα.

* *

Εἶχαν πάρει τὸ τραῖνο, ὅπως ἄλλα συνομήλικά τους ἀπὸ θαλασσίνα χωριά θὰ ἔπερναν βαπόρι ἢ κάποιο χωριανὸ καΐκι γιὰ τὸ δικό τους παναγῶρι, καὶ βγῆκαν στὸν πλησιέστερο σταθμό. Ἀπὸ κεῖ, μὲ τὰ γιορτερά τους ροῦχα—μὴ ξεχνοῦμε πῶς γυρίζουν ἀπ' τὴν Πόλη— θὰ τραβήξουνε πεζῇ.

Ποῦ νὰ τύχη τέτοια μέρα νὰ γυρίζῃ ἄδειο ἀμάξι στὸ χωριό τους!

Ὁ δρόμος ποὺ πηγαίνουν ἔχει λάσπες. Τέτοια ἐποχὴ τὰ χῶματα τῆς Θράκης δὲν στραγγίζουν. Καὶ τὰ παιδιὰ χωρὶς πολλές κουβέντες καὶ ἐνθουσιασμούς, γιὰ τὸ καθένα κρύβει τὴ σκέψις του βαθειά, λοξοδρομοῦν δεξὰ καὶ ζερβιά στὶς χορταριασμένες ἄκρες τοῦ δρόμου γιὰ νὰ μπατικῶνουν ὀλιγώτερο.

Μετὰ δυὸ ὥρες εἶνε στὸ χωριό. Περνώντας ἀπὸ τὰ νερά τοῦ Χαλκαλῆ καθαρίζουν τὰ παπούτσια τους καὶ ἀνηφορίζοντας βλέπουν τὶς κορυφές¹⁾ μὲ τὰ κατάσπρα καὶ κεντητὰ σενδόνια ποὺ φέρνουν τοὺς ξένους παναγυριῶτες ἀπὸ τὸν ἐπάνω δρόμο, τὸν δημόσιο. Εἶνε συγγενεῖς καὶ φίλοι καὶ πρὸ πάντων γυναικόκοσμος. Εὐκαιρία νὰ γλεντίσουν καὶ νὰ διοῦν καὶ τοὺς δικούς τους. Ἴσως καὶ γιὰ κάποια προξενιά.

* *

Ὅπως τὸ κάθε τις ἔχει τὴν προτίμησή του ἔτσι καὶ τὰ παναγύρια. Δὲν ξεφαντώνουν οὔτε σὲ ὅλο τὸ χωριό οὔτε σ' ὅλα τὰ καφενεῖα. Ὁρισμένα μέρη θὰ συγκεντρώσουν τὸν κόσμο τὸν πολὺ καὶ ὠρισμένοι καφενέδες θὰ κάμουν χρυσὲς δουλιές. Ἀπὸ τὶς πρῶτοι θὰ εἶνε ὁ κάρης τοῦ Τσίγκου. Εἶναι ἐπάνω σὲ ἀνοιχτὸ σταυροδρόμι, ποὺ μοιάζει σὰν ἐξ ἐπίτηδες πλατεῖα, γιὰ τὴν πάλιότερη χρόνια ἐκεῖ μαζεύονταν κάθε πρωτὶ τὰ μουςχάρια τοῦ χωριοῦ προτοῦ ξεκινήσουν γιὰ βοσκή²⁾. Τὸν κρατοῦν δυὸ ὁμορφονιοί, ὁ Δημητρός τοῦ Ροδάκι καὶ ὁ Ἀχιλλέας ὁ Τσακλιώτης καὶ οἱ δυὸ ἀπὸ σοὶ ποὺ ἔχει τὴν ἐποχὴ αὐτὴ τὰ καλῆτερα καὶ ὁμορφότερα κορίτσια τοῦ χωριοῦ. Ὁ Ἀχιλλέας ἔχει δουλέψει καὶ στὴν Πόλη καὶ δίνει στὸ μαγαζί τους τὴν ὄψη ποὺ πέρνουν οἱ μυχאלάδες ἐκείνης στὰ παναγύρια τους.

1) Κορυφές τ' ἀμάξια τὰ στολισμένα παναγυριώτικα. Ἐπάνω μὲ θόλο καὶ μέσα μὲ μαλακὰ στρωσίδια.

2) Καὶ εἰς τὶς Μέτρες τὴν Δευτέρα τοῦ Θωμᾶ τοῦ παναγῶρι τους γίνονταν εἰς τοῦ Ἀσημάκη τὸ Χάνι μπροστὰ ἐκεῖ ὅπου ἦτο καὶ ἡ ἀγελαδαριά τους.

* *

Τώρα καὶ μιὰ βδομάδα καταγίνονται νὰ πρεπίσουν ¹⁾ τὸ μεϊδάνι πού ἀπλώνεται μπρὸς τὸ καφενεῖό τους. Ἔχουν στήσει δίπλα στὸν καφέ μεγάλους στύλους γιὰ τσαρδάκι καὶ πλιὸ παρέκει ἄλλους γιὰ νὰ δέσουν τὰ μακρυὰ καὶ ἀτέλειωτα σπαγγάκια σαιρὲς σειρὲς μὲ τὰ χρωματιστὰ τριγωνικὰ χαρτάκια πού μοιάζουν ἐξωτικές σημαιοῦλες γιὰ τίς ὁποῖες μέρες καὶ μέρες τώρα βοθοῦσαν δικοὶ καὶ ξένοι. Οἱ ἀληθινὲς σημαῖες δὲν εἶχαν τόπο. Γιατὶ θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι κόκκινες μονάχα.

Ἀλλὰ δὲν εἶνε τὸ μεϊδάνι μόνον πού πρεπίζεται. Πρεπίζονται καὶ οἱ τριγύρω δρόμοι. Ἐδῶ τὰ σπαγγάκια δένονται ἀντικρυστὰ στὰ σπήτια. Τί χαρὰ ἂν ἐν τῷ μεταξύ δὲ βρέξει!

* *

Ἔχουν σχεδὸν τελειώσει ὅλα. Τὸ τσαρδάκι καταπράσινο μὲ τὰ χλωρὰ κλαριά πού ἔφερε ὁ Θωδωρὴς τοῦ Θεοφάνη, ἀπ' τὸ βουνό, δυὸ ἀμαξιτὲς γεμάτες, τὸ χαίρουνται πρὸς ὥρας τὰ παιδιὰ τοῦ δρόμου καὶ τοῦ σχολείου στρογγυλοκαθισμένα στὶς πρόχειρες καναπέδες πού ἔχουν στηθῇ ἀπὸ ἀρροκάνιστα σανίδια γιὰ νὰ ἐξοικονομηθοῦν καθίσματα. Εἶνε τὰ διαβολόπαιδα πού μαζεύονται σὲ κάθε πατιρδὴ ²⁾ καὶ πότε εἶνε τὰ χρυσὰ παιδιὰ ³⁾ ὅταν βοηθοῦν σὲ κάτι καὶ πότε τὰ νυχτομαζώματα, ὅταν φέρνουν σύγχυση στοὺς δουλευτάδες.

Τώρα στολίζονται μὲ πρασινάδες καὶ τὰ βάζα μέσ' τὸν καφενέ. Εἶνε ἀπὸ καστανιές. Ἀγριοκαστανιές τίς λένε, ἀλλ' αὐτὸ δὲν εἶν' ἀλήθεια. Εἶνε τρυφερά βλαστάρια πού ξετρυπώνουν κάθε τόσο στ' Ἀηλιά μπαῖρ ἀνάμεσα ἀπὸ σωρούς χαλίκες ³⁾ ἀφιμένες σὲ μέρη ἀκαλλιέργητα δίπλα σ' ἀμπέλια, σὰν διαμαρτυρία γιὰ τὴν καταστροφή πού βρῆκε ἡ γενιά τους ἀπὸ τὰ χέρια τῶν Καστανιωτῶν. Γιὰ τὸ μαγευτικὸ δάσος πού στόλιζε μιὰ φορὰ τίς πλαγιὲς ἐκεῖνες, προτοῦ στηθῇ καὶ ἀπλωθῇ ἐκεῖ χωριό.

* *

Ὅσα ὅμως δυνάτ' καὶ ἂν βάλουν ὁ Δημητρός μὲ τὸν Ἀχιλλέα δὲν θὰ μπορέσουν νὰ μαζώσουν ὅλο τὸν κόσμον. Τὰ παιδιὰ τοῦ Δημητροῦ τοῦ καζίνατζη μὲ τὴν ἀριστοκρατικὴ ἐμφάνιση τοῦ καφενείου των, πού μὲ τὸ δίκηρο του φέρνει τὸ ὄνομα καζίνο, γιατί εἶνε στρωμένον ὅλο μὲ με-

1) Εὐπρεπίσουν—ἐξωραΐσουν.

2) Πατιρδὴ θόρυβος, ὄχλοβοή, σύγχυση.

3) Χαλίκες λέγαν στὶς Καστανιές εἶδος πυριτολίθου πού ὑπῆρχεν ἐκεῖ ἐν ἀφθονίᾳ.

γάλες τετράγωνες πελεκητές πέτρες, βγαλμένες από τὰ ξακουσμένα στην περιφέρεια οτζάκια ¹⁾ του χωριού, καφενείο που μπαίνεις άνεβαίνοντας τρία σκαλοπάτια και βρίσκεις όλοκάθαρες καναπέδες, ντιβάνια στρωμένα με δαμάσκα και με βιτρίνες και πιοτά λογής λογής και διαλεχτά που στις Μέτρες μόνε το καφενείο του 'Αριστοτέλη μπορεί να βγῇ μπροστά μ' αυτό, τώρα μάλιστα που έκαμαν και μπαξεδάκι αντίκρυ στο καζίνο τους, ο Γιάννης και ο Χρηστάκης οί Βασιλόπουλοι, παιδιά πρωτόβγαλτα, αλλά με οίκογενειακή περφάνεια, όπως λέγαν στο χωριό τῇ φιλοτιμία, δέν έννοουν να πέσουν παρακάτω. Στολίζουν πέρα για πέρα τὸ δρόμο τους που εἶνε και ἡ συγκεντρωμένη αγορά όλου του χωριού. "Έντεκα μαγαζεία εἰς τὴν ἀράδα.

*
* *

Ὁ Σταύρος του Γιωργάκι με τὸ ισάξιο πρὸς τὸ καζίνο καφενείο του και με τὸν μοναδικὸ στὸ πλάι του μπαξέ με καρποφόρα δένδρα και λουλούδια, που εἶνε τὸ καλοκαίρι ἀληθινὸς παράδεισος, κιόσκι πασσά, δέν κάμνει καμμιά ἐτοιμασία. Εἶνε ἀπὸ τὰ μονοκόμματα ἐσνάφια. Δέν έννοεἰ να κάμνη τὰ θελήματα τῶν μουστερήδων. Ὁ ποιος τὸν ἀγαπᾷ ἄς συμμορφώνεται με τὶς ἀδυναμίες του. Τέτοιος γεννήθηκε, τέτοιος και πέθανε εἰς τὸ Κιλικί, Θεὸς χωρὲς τον. Αὐτὸς ὁ λόγος ἔκαμε να πάρη πολλοὺς ἀπὸ τὴν πελατεία του ὁ γείτονάς του, ὁ Ἀντώνης ὁ Κουφός, μισομπακάλης και μισοκαφετζῆς που ἄνοιξε και μπαξεδάκι, που δούλευε καλά. Κάτι μαργιόλες γειτονοπούλες για κάμποσα χρόνια, ὅσο να πανδρευτοῦνε, μάζευαν, με τ' ἀνθισμένα νιάτα τους στὰ παραθύρια, τὰ παλληκάρια του χωριού στὸ μαγαζάκι του Κουφού.

Και ὁ Κουφός εἶτε ἀπ' αὐτὸς του εἶτε και γιατί τὸ γύρεψαν τὰ γειτονοκόριτσα στόλισε καλά τὸ περιβόλι και τὸ μαγαζί του. Μονάχα ὁ Λυμπέρης του Κιούρδελι, που εἶχε τὸ χάνι στὴν ἄλλη ἄκρη του χωριού δέν ἔκαμε τίποτα. Εἶχε τὸ σόι του, τοὺς Ξυγαλατάδες και τ' Ἀρβανιτάκια που κατ' ἀνάγκη θὰ πήγαιναν στὸ μόνιμο τσαρδάκι του, γιατί ἦτο στὸ πόστο του χωριού και εἶχε μεγάλη ἀνοιχτοσύνη. Ἀπὸ κεῖ θὰ περνοῦσε κάθε παναγυριώτης ξένος.

1) Τουρκ. λέξεις : ἐστία, οίκογένεια, ἐδῶ λατομεῖον.

Ἔτσι τὸ παναγύρι τῆ χρονιά ἐκείνη θὰ κλωθογύριζε στὰ πέντε καφενεῖα, σὲ μιὰ τριγωνικὴ περίμετρο ἀπὸ χίλια διακόσια μέτρα καὶ οἱ γλεντζέδες καὶ παναγυριῶτες θὰ εἶχαν ὅλο τὸν καιρὸ παρῆες καὶ παρῆες μὲ τὰ παιχνίδια τοὺς μπροστὰ εἴτε καὶ χωρὶς αὐτὰ νὰ τριγυροῦν ὅλη τὴ νύχτα καὶ τίς δυὸ βραδεῖες, γιατί τὴ νύχτα ξεφάντωνε τὸ παναγύρι, ἀπὸ καφενὲ σὲ καφενὲ καὶ νὰ γλεντοῦνε ὅπου θὰ εἶχε τὸ πλιότερο τζιμποῦσι.

Τὴ μέρα τὸ παναγύρι ἦταν διαφορετικὸ. Ἀπὸ πρωὶ ἀνήμερα γιορτῆς ὁ κόσμος θὰ πῆγαινε στὴν ἐκκλησιά πού θ' ἀπολνοῦσε ξώρας. Ὑστερα οἱ ἄνδρες θὰ σκόρπιζαν στοὺς καφενέδες ἐνῶ τὰ παλληκάρια φρόντιζαν γιὰ τὴν παλαίστρα. Δὲν ἦταν λίγη φασαρία μέσα σὲ λίγες ὥρες νὰ τοιμασθοῦν τὰ χρειαζόμενα. Ὁ Δῆμος ὁ πιὸ ἀντρεωμένος τοῦ χωριοῦ, μ' ἀνάστημα πελώριο καὶ μπράτσα σιδερένια, ἀλλὰ καὶ τεμπελούτσικος, ὁ Κωστής τοῦ Μαργαρίτ' σὺν τσαλαπετινὸς καμαρωτός, ὁ Δημητρός μὲ τὸ γλυκὸ τοῦ πάλαιμα, τ' Ἀρβανιτάκι ὁ Χρυσόστομος μὲ τίς πολλὰς ἐλπίδες πρωτοπαλαιστῇ στὸ βάρος του, ὁ Ἀσίμης, ὁ Λουκάς, ὁ Μπαλᾶς τοῦ Λιονταρῇ ἦσαν δοκιμασμένοι παχλεβάνιδες καὶ ἐπρεπε ν' ἀγγαρευθοῦν γιὰ νὰ τιμήσουν τὸ χωριό. Γιατὶ δὲν εἶχαν ἀντιπάλους μόνον χριστιανούς, ἀλλὰ καὶ Τούρκους.

Οἱ Κλαλιῶτες πού ἦσαν συγγενολογί μὲ τίς Καστανιές εἶχαν ἄξιους παλαιστάδες. Ἀλλὰ οἱ Τούρκοι πολλὰς φορές ἦσαν ἀκαταγώνιστοι.

Ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς ἀπὸ τὴν περιφέρεια ξεχώριζεν ὁ Κιὸρ Ἀλῆς ἀπὸ τὸ Ἀνακάς. Ἦταν τὸ σκιάχτρο τοῦ μπάρμπα Δήμου. Κι' ὅταν κανεὶς μικρὸς τὸν πείραζε: «Αἱ Μπάρμπα-Δῆμο! κι' ἐφέτος θὰ τὸ φάη τὸ ἄρνι ὁ Κιὸρ!» Ὁ ἀγαθώτατος κατὰ τὰ ἄλλα Δῆμος τοῦ ἀπαντοῦσε μούλωτά:—Σκάσε βρέε!

Γιὰ τὰ κουρμπάνια πού βράζνε δίπλα στὸ ἀγίασμα τῇ σημερινῇ ἡμέρα λίγοι ἐνδιαφέρονται. Ὁ κόσμος μαζεύεται εἰς τὴν παλαίστρα.

Ἀπ' τὸ ἄλλο μέρος οἱ γυναῖκες τῇ μέρα αὐτῇ ἔχουν τίς βίζητες, τὰ μουσαφίρια τους. Ὅπως σὲ ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος βάζουν τὸ ἄρνι στὴ σοῦβλα τῇ Λαμπρῇ, στίς Καστανιές τὸ βάζουν στὸ φοῦρνο τ' Ἀγιωργιοῦ.

Ἡ δεύτερη μέρα τοῦ παναγυριοῦ εἶνε ξεφάντωμα στ' ἀγίασμα ἐπάνω στὸ βουνό. Ἀρχίζει ἀπὸ τὸ πρωὶ καὶ τελειώνει μὲ τὸ ἡλιοβασίλεμα. Εἶναι μιὰ ἀνοιξιὰτικὴ χαρὰ στὸ μαγεμένο λόφο πού ἔχει στήσει τὸ κονάκι του ὁ ἅγιος Καβαλλάρης. Δὲν ἔμαθε κανεὶς ἄν

εἶναι ὁ ἅγιος ἀπὸ τὴν Καπιπαδοκία ἢ ὁ Ἡρώας ἀπὸ τὴν Θράκη ποὺ ξεκουράζεται ἐκεῖ καὶ καμαρώνει τὶς γύρω ὁμορφιές ἀπ' τὴ βορειο-ανατολική πλευρά τοῦ πειὸ χαριτωμένου λόφου ποὺ ἦτανε γνωστός με ξένο ὄνομα: Δοκοῦζ ἀγάτσια τῶλεγαν κι' ἄς μὴν εἶχε οὔτε κλαρί.

Στὴν κορυφὴ τοῦ λόφου, ἐκεῖ π' ἀνοίγεται μιὰ ἀπὸ τὶς σπάνιες ζωγραφιές τῆς ὁμορφιάς τῆς γῆς, ἀπὸ τὰ βαθειὰ κύματα τοῦ Πόντου ἴσαμε τὴν ἀκρογιαλιά τῆς Προποντίδας, ἔχουν στηθῇ ἀξέ-νιστοι χοροί. Τὰ νιάτα δὲν τὰ τρομάζει ὁ χάρος. Οὔτε καὶ ἡ αὔριο.

*
* *

Τὸ παναγῦρι τέλεψε. Ἀλλὰ μαζί του τέλεψαν καὶ τὰ χρόνια τὰ καλά. Ἄγριες μπόρες ξερρίζωσαν τὸν Ἑλληνισμό τῆς Θράκης καὶ τώρα οἱ Καστανιώτες πρόσφυγες μὴ λησμονώντας τ' ἅγια χώματα τῆς πατρίδας των καὶ τὰ προγονικά τους ἔθιμα, πιστεύουν πῶς μποροῦν νὰ τ' ἀναστήσουν στὸν ἀνεμοδαρμένο κάμπο τοῦ Κερμπα-σέλ, ποὺ ἕνας ἄλλος γειτονικός ἅγιος, τὸ Μοναστήρι τοῦ Ἀη-Δη-μήτρη στὸ Κιλκίς, τὸν ἐποπτεύει ἀπὸ μακριά. Γιορτάζουν καὶ στὴν καινούργια πατρίδα τους τ' Ἀγιάργιο τοῦ παναγῦρι καὶ κάμνουν καὶ παλαίστρα. Ἀλλὰ τ' ἀπομεινάρια τῆς παληᾶς χαρᾶς, οἱ Κοντοὶ καὶ οἱ Χρυσόστομοι καὶ ἄλλοι ὅσοι ἔζησαν ἐκεῖ, βλέποντας αὐτὰ κουνοῦνε τὸ κεφάλι θλιβερά.

Ἀθῆναι 3 Ἀπριλίου 1936.

ΜΙΛΤ. ΣΑΡΑΝΤΗΣ